

Niniejsze studium jest wyczerpującą syntezą myśli Jana Pawła II podjętej na temat duchowości, która skupia się wokół personalizmu i chrystocentryzmu. Mimo że książka należy do literatury specjalistycznej, można ją polecić każdemu czytelnikowi zainteresowanemu problematyką życia duchowego w papieskim nauczaniu. Tym bardziej pozycja ta kierowana jest do osób pragnących pogłębić swoją relację z Bogiem, obierając za przewodnika duchowego postać Jana Pawła II.

Olga Strembska

Ks. Jerzy M i s i u r e k, *Błogosławiony Piotr Jerzy Frassati (1901-1925)*, Lublin: Wydawnictwo POLIHYMNIA 2012, ss. 119.

Prezentowana tu publikacja Księdza Profesora Jerzego Misiurka ukazuje go nie tylko jako wytrawnego znawcę teologii duchowości, ale również jako pilnego duszpasterza, skrzętnie wypełniającego każdą zaproponowaną mu posługę kapłańską na rzecz lokalnego Kościoła lubelskiego, a także, niejednokrotnie, partykularnego Kościoła w Polsce. Jest chętnie zapraszany kaznodzieją, głoszącym słowo Boże podczas większych uroczystości – najczęściej odpustowych, rekolekcjonistą, zwłaszcza dla świadomych wagi jego posługi kapłanów, jak też przywiązany do konkretnej parafii pomocnikiem, wspierającym ją w okresie kształtowania się jej jako wspólnota. Od kilku lat, razem z innymi kapłanami – pracownikami KUL, współtworzącymi Instytut Teologii Duchowości Katolickiej KUL, wspiera posługą duszpasterską lubelską parafię pod wezwaniem Błogosławionego Piotra Jerzego Frassatego. Nie poprzestaje jednak jedynie na zwyczajnej pracy kapłańskiej, ale ubogaca ją odnośnymi publikacjami, w tym dogłębnym opracowaniem sylwetki duchowej jej Patrona.

Charakterystykę duchowości błogosławionego Piotra Jerzego poprzedził *Wprowadzeniem* (s. 5-7), uzasadniając w nim sens prezentowanego opracowania. Za fundamentalny powód uznał potrzebę budzenia w wiernych wymogu dążenia do świętości, sformułowanego przez Ojców Soboru Watykańskiego II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (32). Za wzór aktualizacji takiego powołania w bliskiej nam historii Kościoła uznał młodego włoskiego arystokratę, dziedzica rodu i turyńskiej fortuny Frassatich, z czasem – przez małżeństwo – skoligaconych z „Polską” i polskością; otóż młodsza siostra Patrona lubelskiej parafii – Luciana Frassati – poślubiła polskiego dyplomatę Jana Gawrońskiego.

O normalnym traktowaniu dążenia do świętości, czyli życia w „Duchu Chrystusa, w Duchu Błogosławieństw”, również przez ludzi świeckich, przekonuje Ksiądz Profesor przytaczając wypowiedź Ojca Świętego Jana Pawła II, wygłoszoną na watykańskim Placu Świętego Piotra podczas uroczystej beatyfikacji w dniu 20 maja 1990 roku (por. s. 99).

Ksiądz Profesor, kreśląc duchową sylwetkę Błogosławionego, ukazał jego życie w kontekście modlitwy – *Modlitwa w życiu duchowym bł. Piotra Jerzego Frassatiego* (s. 21-25), w tym udział w Eucharystii (s. 33-39) i umiłowanie modlitwy różańcowej – *Różaniec w życiu bł. Piotra Jerzego Frassatiego* (s. 27-31). Autor, jako człowiek, który życie zawodowe spędził na badaniach naukowych, nie omieszczał podkreślić, że „zagadnienie modlitwy jest wciąż aktualne w życiu religijnym. [...] W oparciu o Boże objawienie wskazuje się na modlitwę jako na istotny i podstawowy element kształtujący osobową relację między Bogiem i człowiekiem”. Podkreślił, że modlitwa, wspierana darami Ducha Świętego i cnotami, „odgrywa [...] kluczową rolę w życiu duchowym człowieka, bowiem kształtuje jego wiarę, ożywia wszelką zewnętrzną działalność [...]” na drodze do zjednoczenia z Bogiem (s. 21). Następnie, po teologicznym uzasadnieniu potrzeby modlitwy w życiu każdego człowieka, scharakteryzował modlitewne życie młodego Frassatiego, który modlił się „często i na różnych miejscach, zarówno w kościołach, które nawiedzał o różnych porach, jak też we własnym pokoju, w tramwaju i w górach” (s. 22), bez bigoterii, autentycznie, naturalnie i spontanicznie, czyniąc ponadto z modlitwy element więzi z innymi ludźmi, zalecając ją lub zapewniając o modlitewnej pamięci – „Wierząc w wielką moc modlitwy, Piotr Jerzy zalecał ją innym, bądź też o niej zapewniał” (s. 23). W zapisanych świadectwach o modlitewnym życiu Frassatiego dostrzegł Autor uprzywilejowane miejsce modlitwy eucharystycznej; zacytował w tym celu końcowy fragment jego przemówienia do studentów: „Zalecając wam żarliwą modlitwę, zaliczam do niej wszystkie praktyki pobożności, a spośród wszystkich najpierw Świętą Eucharystię”. Uznał nasz Biograf, że „codzienna Eucharystia była dla niego czymś normalnym i oczywistym”, spotkaniem z miłującym Jezusem (s. 24).

Na podstawie świadectwa Luciany Frassati (siostry Błogosławionego) podkreślił Ksiądz Profesor rolę modlitwy różańcowej, z którą wzrastał od dzieciństwa i którą zwykle odprawiał „codziennie w godzinach wieczornych, choć wykorzystywał też inne chwile, np. w czasie podróży” [...] lub na szlaku górskim (s. 25; 27-28). Ksiądz Misiurek zauważył, że Eucharystia i kult maryjny pozwalały Frassatiemu przezwyciężyć wszelkie życiowe trudności.

Odnosnie do pobożności eucharystycznej Frassatiego napisał, że Piotr Jerzy nie tylko osobiście żył życiem eucharystycznym, i poddawał się prowadzeniu miłości „objawionej światu w zbawczej ofierze Syna Bożego, której Eucharystia jest niezniszczalnym znakiem” (s. 34-35), należał do 2 turyńskich kół nocnej adoracji Najświętszego Sakramentu (por. s. 36), ale interesował się również szerszym kultem Najświętszego Sakramentu, czego dowodem jest jego uczestniczenie w Kongresie Eucharystycznym w Genui we wrześniu 1923 roku (por. s. 37-38) i zachęcanie rówieśników do przyjmowania Komunii Świętej (por. s. 38-39).

Autor, wnikliwie badając modlitewny wymiar duchowości Frassatiego, dostrzegł w niej element łączący go z papieżem Benedyktem XVI jako autorem encykliki *Spe salvi*, w której wskazuje na źródła chrześcijańskiej nadziei (s. 23). Omawiając profil modlitewnego życia Błogosławionego Frassatiego, podkreślił maryjny rys jego duchowości i wyakcentował u niego preferencje dla modlitwy różańcowej. Ponadto, w rozdziale *Miłosierdzie w postawie bł. Piotra Jerzego Frassatiego*, ukazał realną obecność miłosiernej miłości w jego życiu i w osiąganiu przez niego świętości (s. 41-44).

Podkreślił świadectwo osobistego życia Frassatiego, który dostrzegając potrzeby materialne ubogich, chorych i opuszczonych, z pobudek miłosiernej miłości do nich, oddawał im co posiadał, a także umacniał w nich poczucie ich ludzkiej wartości (s. 41-42).

Ksiądz Profesor do charakterystyki duchowości bł. Piotra Jerzego wykorzystał sugestię krakowskiego kard. Karola Wojtyły, w 1977 r. nazywającego młodego Włocha człowiekiem ośmiu błogosławieństw (s. 45). Zagadnieniu temu poświęcił większą część opracowania, omawiając je w aspekcie życia Błogosławionego kolejno – jedno po drugim (s. 45-97), a na koniec podsumował w rozdziale *Żył duchem błogosławieństw* (s. 99-103). Tu też podparł swoją analizę słowami Papieża Polaka wygłoszonymi podczas uroczystej beatyfikacji w dniu 20 maja 1990 r. (por. s. 99), czyniąc z jego słów swoistą kłamrę obejmującą własne autorskie przemyślenie odnośnie do życia Frassatiego według 8 błogosławieństw.

Należy zauważyć, że Ksiądz Profesor Misiurek teologiczną twórczość opiera zawsze na orzeczeniach soborowych lub też na pismach papieży lub ich publicznych wypowiedziach (*ex cathedra*). Nie polegając na bogatej wiedzy teologicznej, doskonałym wykształceniu teologicznym (dogmatycznym) i własnym doświadczeniu, przytacza autorytatywne potwierdzenia swoich myśli. Daje tym świadectwo bezwzględnego posłuszeństwa dogmatycznemu nauczaniu Kościoła i osobistej pokory. Stąd w każdej pracy naukowej lub popularnej ukazuje się jako człowiek autentycznej wiary przeobrażającej jego życie.

Zaletą opracowań autorstwa Księdza Profesora jest też teologiczne wprowadzenie do omawianego zagadnienia, np. omawiając obecność Eucharystii w życiu duchowym Błogosławionego konkluduje, że ona „najgłębiej wpływa na codzienne życie chrześcijanina” (s. 33); w związku z tym, jednocześnie, przytacza wywód odnośnie do roli Eucharystii w życiu duchowym każdego człowieka. Co więcej, potencjalnemu czytelnikowi swojego opracowania przedstawia rozwój tradycji eucharystycznej – od pierwszej wspólnoty chrześcijańskiej (Dz 2, 42), do czasów obecnych, nie omiszając przytoczyć wzmianki papieża Benedykta XVI wymieniającego osobę Błogosławionego Piotra Jerzego wśród świętych, „którzy dzięki pobożności eucharystycznej uczynili «autentycznym swoje życie»” (s. 34). Ksiądz Profesor, korzystając z okazji ukazywania eucharystycznej duchowości Frassatiego, sprecyzował pogląd o wadze wychowania przez Eucharystię do miłości oraz o godności i wartości każdego w oczach Bożych, skoro „Jezus Chrystus każdemu z nas oddaje siebie pod eucharystycznymi postaciami chleba i wina” (s. 35). Na podstawie pism Błogosławionego i słów wypowiedzianych przez papieża Jana Pawła II i Benedykta XVI w kontekście jego życia stwierdził, że „pierwszą i podstawową misją, jaka wynika ze świętych tajemnic, które celebруем, jest dawanie świadectwa naszym życiem” (s. 38).

Autor znalazł pokrewieństwo idei Bożego miłosierdzia głoszonej przez papieża Jana Pawła II (m.in. w encyklice *Dives in misericordia*) z czynami miłosierdzia, którymi owocowało życie Frassatiego zatopionego w atmosferze modlitwy eucharystycznej – „Dostrzeżenie wokół siebie ludzi potrzebujących pomocy i ubogich oraz pragnienie ulżenia ich doli, stało się z biegiem czasu nieprawdopodobną i osobistą pasją bł. Piotra Jerzego”. Ksiądz Profesor przeniósł tę myśl na obszar wykraczający poza teren i czas bliski Frassatiemu, pisząc: „Z woli Chrystusa, Kościół wezwany

jest do krzewienia miłości miłosiernej, a tym samym akcentowania miłosierdzia przed sprawiedliwością” (s. 41). Natomiast odnośnie do modlitwy podkreślał – „W oparciu o Boże objawienie wskazuje się na modlitwę jako na istotny i podstawowy element kształtujący osobową relację między Bogiem i człowiekiem” (s. 21). Widać zatem, że na kanwie opracowania duchowej biografii Jerzego Piotra Frassatego, Ksiądz Jerzy Misiurek, w łączności z dwoma wielkimi papieżami – Janem Pawłem II i Benedyktem XVI – przekazał kerygmat Kościoła katolickiego odnośnie do jego misji – autentycznego osiągnięcia szczytów „doskonałej przyjaźni z Jezusem Chrystusem” (s. 111). Warto sięgnąć po skromną z pozoru książkę *Błogosławiony Piotr Jerzy Frassati (1901-1925)*, gdyż można z niej poznać nie tylko tytułową postać, ale też epokę w której żył, zależności społeczne, rolę Kościoła katolickiego w ich wyrównywaniu. Można z niej dowiedzieć się również o jej wpływie na dzieje Kościoła współczesnego, odnaleźć choćby wstępny rys rozwoju XX-wiecznej tradycji pobożności eucharystycznej i maryjnej, a także, równoległe z polskimi doświadczeniami, elementy praktycznego objawiania się Bożego Miłosierdzia w całym Kościele katolickim. Wytrawny teolog duchowości zdołał wychwycić je i ukazać, czyniąc papieża Jana Pawła II, propagatora idei miłosierdzia Bożego, ogniwem spinającym powszechną tradycję praktykowania miłości miłosiernej w Kościele na wzór miłosierdzia Bożego.

Zofia Pałubska

Ks. Jerzy Misiurek, *Modlitwa, medytacja, kontemplacja, mistyka. Dzieje problematyki* (BTD 2), Lublin: Polskie Stowarzyszenie Teologów Duchowości 2011, ss. 376.

„Biblioteka Teologii Duchowości”, seria wydawnicza Stowarzyszenia Teologii Duchowości, otrzymała nową pozycję autorstwa wytrawnego teologa i historyka teologii duchowości chrześcijańskiej. Dzieło dotyczy modlitewnej relacji człowieka z Bogiem w różnych jej barwach – jako werbalna rozmowa, intelektualna medytacja, prosta kontemplacja i mistyczne zjednoczenie z Osobową Miłością. Jak słusznie zauważył ks. prof. dr hab. Marek Chmielewski w *Słowie wstępnym* (s. 9-11), ma ono charakter pogłębionego teologicznie i systematycznego wykładu (por. s. 10). Na to, że jest to naukowy wykład wiedzy Profesora, wskazuje już jego autorskie *Wprowadzenie* (s. 13-15). Zaznacza w nim Autor, powołując się na autorytet Kościoła objawiony w *Katechizmie Kościoła Katolickiego* i orzeczeniach soborowych, że konieczność modlitwy wynika ze sposobu przeżywania wiary w „Boga jednego w Trójcy Osób” oraz że modlitwa w każdej z form kształtuje osobową relację między człowiekiem a Bogiem, zaś właściwy jej rozwój może prowadzić „do zjednoczenia z Bogiem w zupełnie nowy, nadprzyrodzony sposób [...]” (s. 13-14). Informuje też o potencjalnych owocach modlitwy, podczas której może nastąpić nadzwyczajne działanie